

סנהדרין צג-ב

עניין: משיח מורח ודאין

יד רמה

צג.ב. והריחו ביראת ה' אמר רבא שמריח ודאין, כלומר שמבין ברוח הקדש אמיתית הדבר ואינו דן לפי טענותיהן של בעלי דינים ולא עפ"י עדותן אלא יודע מי זכאי ומי חייב, מריח לשון ומרחוק יריח מלחמה

בן יהודע

שם. רבא אמר דמריח ודאין. נראה הכונה דרוס"ק היסוד שורה על חוש הראיה ודאין. וכלומר היסוד שורה על חוש הראיה של מרע"ה רוס"ק שהיה יכול לידע מן הראיה, וכמ"ס ואתה תחזה מכל העם, והנה צירוף המשיח דכתיב ביה הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, גם הוא יזכה למה שזכה מרע"ה שחשבה רוס"ק על חוש הראיה שלו, אך לו נוסף דבר זה ששורה גם על חוש המשיח בחוש הראיה דמורח ודאין, ואינו משתמש בחוש הראיה, אע"ג דיכול להיות חז' ודאין, מפני שדבר זה הוא תוספת שהוספה לו הקב"ה על זולתו, ועוד כי זה הוא פלא יותר, כי ראייה היא מקרוב עד שיעמדו בפני רינים לפניו ויראה אותם, אך בריח יכול לידע מרחוק קודם שיראה אותם, וקודם שיעמדו לפניו מריח ודאין, ועוד בראיה ישיג מלך אחד, דהיינו מלך אשר מלפניו, אך בריח ישיג מכל הדרין אפילו מהעומד אחריו:

מהר"ל ח"א

לפיכך אמר דמורח ודאין. ותדע כי הראיה והשמיעה האדם רואה ושומע אף שהדבר אינו הגון ואינו ראוי הוא נראה ונשמע, ואין חלוק בין אם רואה דבר הגון או שרואה דבר שאינו הגון, וכן בשמיעה, אבל הריח כאשר מריח דבר רע אין מקבל אותו, ולכן אמר דמורח ודאין כמו שאין מקבל חוש הריח דבר שהוא רע וכך כאשר ישפוט מלך המשיח לא יקבל דבר רע. אף כי חוש הטעם ג"כ אינו מקבל דבר רע אין מדמה לזה חוש הטעם, כי חוש הטעם הוא גשמי ואין מתיחס אל הדין שהוא שכלי לכך אמר דמורח ודאין.

מהרש"א

מטעמו כן זוכין ישראל בגאולה ע"י הטענת מלות ויסורין נמשות: ורבא דאמר דמורח ודאין דכתיב לא למראה עיניו ישפוט דאף שאמר דן אין לו לדין אלא מה שעיניו רואות מ"מ אפשר שיטעה בו בשוגג וכן למשמע אזניו אפשר שאין שופט דאף לפי האמת שהנצל דין יטעה בטעמו על ידי משמעת אחר עדות שקר הדין אינו שופט דאף לפי האמת אבל משיח לא יטעה בכל זה שהיה מורח ודאין דהיינו בחוש הראיה דין עם מי האמת דאין בו טעות כמו בחוש הראיה והשמיעה שזכר וכו' כי חוש הראיה הוא רוחני מחלק הנשמה כמ"ס הן כל הנשמה מהלך יחיד דבר שהנשמה נהנה ממנו זו הריח אבל שאר החושים יותר גופניים והטעות מנוי בהם וק"ל: בר כוזבא מ"ך תרתין שניין כו'.

פתח עינים לחיד"א

רבא אמר דמורח ודאין וכו' פירש"י לא למראה עיניו וכו' ואפ"ה שופט צדק. וכתב מהרש"א ויותר נראה לפרש להפך דלא למראה עיניו ישפוט אף שאמר אין לו לדין אלא מה שעיניו רואות ואפשר שטעה בשוגג ולא למשמע אזניו דאפשר שיטעה וכו' אלא בחוש הריח ידין דאין בו טעות כחוש הראיה והשמיעה כי חוש הריח רוחני מחלק הנשמה כמ"ס כל הנשמה וכו' אבל שאר החושים יותר גופניים והטעות מצוי בהם עכ"ל ולי ההדיוט נראה דחוש הראיה והשמיעה יותר רוחניים מחוש הריח והנחת הריח יותר ממשיית מהנחת הראיה והשמיעה. ומ"ס שהנשמה נהנית מהריח היינו לאפוקי חוש הטעם. וזה מפורסם. ואם אל טורם תדרוש קח לך בשמים ראש כמבואר בסי' עץ החיים למרחצו וצ"ל בסוד ראייה שמיעה וריחא ודיבור בסוד טהרה ועסמ"ב. ולהיות הראיה והשמיעה רוחניים עליונים למעלה יש בהם השגה את שיש בהן ידיעה ענינים רבים לצרכי הגוף וידיעת נסתרות ונגלות. אבל חוש הריח למטה מהם גם בני אדם רובם אינם משתמשים בו כי אם לריח גשמי ותו לא משום ידיעה משא"כ הראיה והשמיעה הן הם מועיל למען דעת חכמות למודיות טבעיות אלהיות

רבא אמר דמורח ודאין. לפי שכל מצוה יש לה ריח טוב וכל העושה מצוה אחת נשמתו קולטת הריח הטוב ההוא כדאיתא בפרק אחד דיני ממונות רבי זירא אמר מהכא וירח את ריח בגדיו אל תיקרי בגדיו אלא בגדיו פ"י שאפילו הבוגרים מלאים מצות ויש להן ריח טוב ובפרק שני דעירובין הדוד אחד תאנים טובות אלו צדיקים גמורים והדוד אחד תאנים רעות אלו רשעים גמורים ושמה תאמר אבד סכרן תלמוד לומר הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידים שיתנו ריח וכתוב נמי וריח שלמותיך כריח לבנון והוא רמז לשמלות רוחניות שעושין לאדם במעשיו הטובים בהוא עומא כדאיתא בספר הזוהר וכשם שהמצות יש להן ריח טוב כך העבירות יש להן ריח רע ומסריחין כדאיתא בפרק ר"ע אמר רב ועדיין היא

החייב יסירה.

תורת חיים

חביבותא גבן דכתיב נרדי נתן ריחו ולא כתיב הסריח ולפי שאותו הריח הוא דק ורוחני מאוד ובא מדבר רוחני לכך אינו נרגש לחוש הריח בהוא עומא כי אם בעולם הרוחני בגן עדן אז הנשמה טהורה ונהנית מאותו הריח ומתלבשת בו. והיינו דקאמר רבא דבן דוד מורח ודאין לפי שמקום מנוחתו בגן עדן הוא כדאמר בפירקין היכא יתיב אפיתחא דרומי ושמה הוא נהנה מן ריח זכויותיהן של ישראל וסובל ייסורין על פשעיהן כדיליף לקמן מדכתיב והוא מחולל מפשעיהן וכתוב אכן חליינו הוא נושא וכיון שנשמתו זכה וטהורה כל כך עד שמקבל בהוא עומא שכו ועונש רוחני הבא מן המצות לכך גם אחר שיבא בהאי עומא וישפוט בין איש לרעהו יבחין בין צדיק לרשע על ידי הריח שיריח בהן שהזכאי יריח והחייב יסירה.